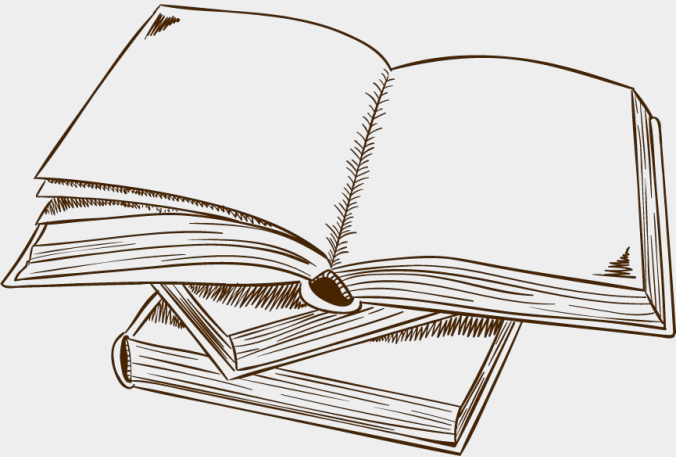

ISTORIE
PROIECT DIDACTIC

GENEZA SPIRITULUI MODERN

Umanismul

Umanismul. Definirea conceptului.

Noțiunea de Renaștere desemnează perioada culturală situată între secolele XIV-XVI, care a fost definită de două elemente principale: umanismul și arta. Termenul de Renaștere evocă redescoperirea antichității, renașterea spiritului clasic greco-roman, prin comparație cu perioada întunecată a Evului Mediu. Lumea italiană a reprezentat locul de naștere al acestui spirit nou, care însemna redescoperirea lumii și a omului. Florența, Veneția, Roma au fost orașele în care geniul italian s-a manifestat în literatură, filosofie, istorie, arhitectură, sculptură, pictură și știință.

În antichitate, termenul *humanitas* era întrebuințat cu sensul de *educație*. La sfârșitul secolului XIV, admiratorii antichității au început să-l utilizeze exprimând prin aceasta restaurarea idealurilor culturii clasice greco-romane. În secolul XV, cuvântul umanism avea două sensuri: idealul unei educații desăvârșite a omului; orientarea activităților intelectuale spre studiul valorilor antichității clasice.

În esență, umanismul este o filosofie care consideră că Omul se află în centrul Universului, fiind o creatură privilegiată, dotată cu rațiune, capacitate de a înțelege și crea frumosul, capabilă să dea măsură tuturor lucrurilor și deasemenea, chemată să realizeze scopul lui Dumnezeu pe Pământ. Omul era conceput ca o ființă bună și responsabilă. Libertatea, fericirea, frumusețea, respectul de sine erau valorile unei societăți ce trebuia să se întemeieze pe toleranță și pace între oameni.

Umanismul condamnă ascetismul medieval și retragerea indivizilor din viața cotidiană. Umaniștii susțineau prioritatea vieții active față de cea contemplativă. Savanții, dar și oamenii simpli erau îndemnați să devină întreprinzători și activi, să-și folosească rațiunea și voința pentru a sluji împreună binele public. Acest ideal civic a fost susținut prin scrieri, dar mai ales prin măsurile de salvare publică și rezistență împotriva oricui ar fi amenințat independența și libertățile civice.

Umanismul civic a solicitat indirect un nou sistem de educație: educația umanistă. Studiul operelor clasice a fost considerat mijlocul principal pentru formarea omului desăvârșit. Cunoașterea literaturii antice, trebuia completată cu studiul artelor liberale, logica, dialectica, gramatica, retorica, cu studiul celorlalte științe. Învățătura și studiul nu erau un scop în sine, ci un mijloc de dezvoltare și afirmare a personalității libere. Omul renascentist trebuia să fie un spirit liber, pozitiv, raționalist și laic.

Un aspect important al activității umaniste a fost redescoperirea și conservarea manuscriselor păstrate în bibliotecile mănăstirilor. Efortul umașiștilor s-a îndreptat spre a reda adevărata înfățișare a operelor clasice, utilizând metoda filologică și critica istorică.

Umanismul literar.

Umanismul literar italian este dominat de figurile lui Dante, Petrarca și Boccaccio. Dante Alighieri este autorul poemului Divina Comedie. Opera prezintă călătoria imaginară a autorului prin Infern, Purgatoriu și Paradis.

Francesco Petrarca, este autorul poemului Africa, unde se narează Al Doilea Război Punic și al lucrării Despre bărbați iluștri, care cuprinde biografiile unor oameni celebri romani, înfățișați ca exemple pentru contemporanii săi. Poeziile sale, adunate în culegerea Canțonierul sau Rime risipite, sunt închinată iubirii, oglindind preocuparea pentru analiza sentimentelor omenești.

Giovanni Boccaccio reia tradiția povestirii antice și a celei arabe O mie și una de noți, în opera Decameronul. Lucrarea cuprinde o serie de nuvele care redau moravurile societății sale.

În Franța, începuturile literaturii umaniste se leagă de opera de prozator a lui Francois Rabelais, autorul romanului alegoric Gargantua și Pantagruel, uriașă frescă satirică a societății din vremea sa.

În Anglia, figura dominantă o reprezintă William Shakespeare, poet și dramaturg, autor al Sonetelor și al pieselor de teatru Romeo și Julieta, Hamlet, Regele Lear, etc.

În Spania, se remarcă opera lui Miguel Cervantes, Don Quijote de la Mancha, în care este ridiculizat cavalerismul, nu pentru idealismul său, ci pentru anacronismul și desprinderea de realitate.

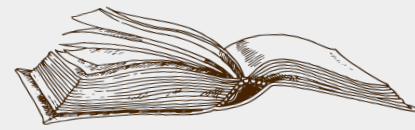
Umanismul erudit.

Erasmus din Rotterdam a fost pentru contemporanii săi întruchiparea înțelepciunii și a științei. El a luptat pentru afirmarea științei și a înțelepciunii umane. În 1511 a publicat cartea intitulată *Lauda Nebuniei*, în care ironiza ignoranța călugărilor, corupția preoților și pedanteria savanților. Pe parcursul lucrării, *Nebunia*, îmbrăcată în togă, se laudă singură că ea conduce lumea, împreună cu suratele sale, *Lingușirea* și *Vanitatea*. Opera sa, alcătuită din diverse scrieri, a fost cea mai căutată și cunoscută în perioada Renașterii.

Thomas Morus, umanist englez, a fost decapitat pentru că a refuzat să depună jurământul față de rege în noua calitate a acestuia de șef al Bisericii anglicane. Cartea sa intitulată *Utopia*, descrie o călătorie imaginară spre un loc care se cheamă *Nicăieri*. Locuitorii se numesc *utopieni* și ei detestă războiul, au dreptul de a-și scimba regele, lucrează doar nouă ore pe zi; scopul guvernului care îi conduce este acela de a asigura fericirea generală a poporului. Toate aceste idei erau vizibile în contrast cu epoca în care a trăit Thomas Morus și au fost expuse într-un stil sobru și rece.

Umanismul în Țările Române.

În țările române, dezvoltarea umanismului a fost determinată de influența ideilor europene, fiindcă la noi nu au existat în Evul Mediu condiții prielnice pentru un curent cultural propriu. În această epocă, purtătorii ideilor umaniste sunt principii, boieri sau cărturari, care au învățat în școlile din străinătate. Lipsind o tradiție de cultură clasică, umanismul românesc reprezintă o adaptare a ideilor umanismului european la contextul social-politic și cultural local.

Umanismul s-a manifestat la început în Transilvania, în mediile maghiare și germane. Unul dintre cei mai importanți umaniști din Transilvania a fost Nicolaus Olahus, provenit dintr-o familie de români. Operele sale istorice și literare sunt scrise în limba latină. Având meritul de a folosi izvoare antice, el este cel dintâi care afirmă originea comună latină a românilor.

Cel mai important umanist român este Dimitrie Cantemir, primul nostru spirit de talie europeană. Înzestrat cu o cultură enciclopedică, cunoscător a numeroase limbi, Cantemir reprezintă expresia lui uomo universale (omul universal): istoric, geograf, orientalist, etnograf, autor de eseuri și tratate în limba latină, română, rusă, turcă. El este strălucit precursor al corifeilor Școlii Ardelene.

